

АНАЛІЗ РОЗПОДІЛУ ПРОВІДНИХ БАНКІВ ЄВРОПИ У 2001 РОЦІ

Ю.В. Прозоров,
Національний банк України

Проблема посилення присутності на вітчизняному фінансовому ринку провідних іноземних комерційних банків поки ще не поставлена на порядок денний. Але вирішення питання про потенційну можливість захоплення українського банківського ринку потужними іноземними універсальними банками не є однозначним та досить простим. Певне дослідження ролі та місця вітчизняної банківської системи в європейському фінансовому просторі у контексті посилення глобалізаційного процесу злиття та поглинання 1999-2001 рр., є актуальним для пошуку аргументів “за” чи “проти” активізації іноземних (переважно європейських) дочірніх банківських структур в Україні.

Прибутковість власного капіталу – коефіцієнт ROE (return on equity) у найбільших банках Європи, за підсумками 2000 р., є дуже високою – 14,8 %. Коефіцієнт ROA=0,66 % (return on assets), що характеризує прибутковість активів, теж достатньо високий, особливо зважаючи на гігантський обсяг валюти балансу.

Загалом, аналізуючи динаміку розвитку, можна провести розмежування банківських холдингів Західної Європи на дві великі групи. До першої можна віднести банківські структури, що останні роки бурхливо розвиваються, нарощуючи як капітал, так і активи, в основному, шляхом злиття та поглинання (наприклад, іспанський Банко Сатандер Сентраль Еспано та британський Королівський банк Шотландії), які протягом останнього часу стрімко увірвалися у світову десятку найбільших за власним капіталом банків (табл. 2).

До другої групи віднесемо ті великі банківські структури, які дещо пригальмували у глобалізаційній гонці (зокрема, німецький Дойчебанк та французький БНП-Парібас, які залишили у рейтингу-2001 чільну десятку світового рейтингу).

Таблиця 1

Найбільші банки Європи за 2000 р.*

Місце	Банк	Країна	Загальні активи, млн. дол.	Частка у структурі загальних активів великої десятки, %	Власний капітал, млн. дол.	Мультиплікатор капіталу, %	Чистий прибуток, млн. дол.	Коефіцієнт ROE, %	Коефіцієнт ROA, %
1	2	3	4	5	6	7=4/6	8	9=8/6	10=8/4
1	Deutsche Bank	Німеччина	885135	26	26459	33,5	4660	17,6	0,53
2	HSBC Holdings	Велико-британія	673814	20	52879	12,7	6628	12,5	0,98
3	UBS	Швейцарія	671122	20	29446	22,8	4808	16,3	0,72

4	BNP Paribas	Франція	653505	19	23977	27,3	3883	16,2	0,59
5	ABN AMRO Group	Голландія	511448	15	18012	28,4	2352	13,1	0,46
	Велика п'ятірка, всього		3395024	100	150773	22,5	22331	14,8	0,66

*Джерело: "Euromoney", June, 2002, p. 140.

Співвідношення капіталізації (ринкова вартість банку = кількості акцій, що обертаються на біржі, помножених на поточну ціну акцій) та його "бухгалтерської" вартості – коштів акціонерів, показує наскільки ринок переоцінює чи недооцінює даний банк, чиї акції обертаються на біржі. Так званий "коефіцієнт С/Е" (market capitalization/equity) є достатньо високим в усіх банках, що представлені у табл. 2 (163-223 %). У швейцарської банківської групи UBS цей показник є найкращим серед найбільших банків Європи, і складає 223 %.

Кращий показник співвідношення капіталізації до власного капіталу С/Е=405 % із провідних європейських банків має лише голландський ING банк [3, с. 149], що займає 29 місце у світі за власним капіталом (16,156 млрд. дол.), та 7 місце за обсягом ринкової капіталізації. Для порівняння, лідер банківського бізнесу Нідерландів – група ABN AMRO – має вдвічі гірший коефіцієнт – С/Е=196 %.

Таблиця 2

Динаміка показників найбільших банків Європи у світовому рейтингу за 2000 р.*

Місце у 2000 р.	Місце у 1999 р.	Банк	Країна	Ріст власного капіталу, % до 1999 р.	Ріст загальних активів, % до 1999 р.	Ріст чистого прибутку, % до 1999 р.	Ринкова капіталізація (16.05.01 р.), млн. дол.	Співвідношення капіталізації до капіталу С/Е, %
2	3	HSBC Holdings	Велико-британія	42,7	18,4	22,6	116093	220
6	65	Royal Bank of Scotland Group	Велико-британія	393,7	226,7	129,9	62389	177
7	10	UBS	Швейцарія	51,6	19,6	24,9	65649	223
9	20	Banko Santander Central Hispano	Іспанія	63,4	27,5	32,0	45166	163
13	7	Deutsche Bank	Німеччина	9,7	5,0	89,2	49725	188
14	8	BNP-Paribas	Франція	0,1	-6,8	160,6	39733	166

*Джерело: "Euromoney", June, 2001, p. 140,149.

Тепер розглянемо ситуацію в банківському секторі наших близьких сусідів – країн Центральної та Східної Європи, що стоять у черзі на прийняття до

Європейського Союзу (табл. 3). Ця п'ятірка сформована за тим самим принципом – по одному найбільшому банку від кожної держави.

Співвідношення загальних активів до капіталу в середньому склала 18, причому спостерігається явна неоднорідність вибірки (від 33 у найбільшого польського до 12 у румунського та словенського банків). Прибутковість бізнесу також дуже варіабельна від країни до країни (середній по групі коефіцієнт ROE=13,0 %, що на 1,8 % нижче показника “великої” європ’ятірки). За показником ROE провідних банків передре Угорщина (27 %), далі йде Румунія (19 %). Збитковою із цієї п’ятірки за підсумками 2000 р. є діяльність тільки одного – найбільшого чеського банку (-1,1 %).

Аналізуючи показники лідерів банківського бізнесу країн колишнього СРСР, чітко можна виділити провідну країну – це Росія (47 % загальних активів п’ятірки), далі розташувалися дві найбільш розвинуті прибалтійські країни – Естонія та Латвія, замикають групу Казахстан та Україна. Це свідчить, з одного боку, про наявність значного відриву балтійських держав від інших колишніх республік СРСР на шляху до розбудови повноцінних фінансових систем, а з іншого боку, про кращі перспективи банківських систем провідної трійки країн СНД при переході до стабільного економічного зростання за рахунок незрівнянно більшого економічного потенціалу Росії, України та Казахстану.

Таблиця 3

Найбільші банки країн Центральної та Східної Європи за 2000 р.*

Місце	Банк	Країна	Загальні активи, млн. дол.	Частка у структурі загальних активів великої п’ятірки, %	Власний капітал, млн. дол.	Мультиплікатор капіталу, %	Чистий прибуток, млн. дол.	Коефіцієнт ROE, %	Коефіцієнт ROA, %
1	2	3	4	5	6	7=4/6	8	9=8/6	10=8/4
1	Powszechna Kasa Oszczednosci (1999)	Польща	14648	32,9	443	33,1	46	10,4	0,31
2	Komerčni banka	Чехія	10878	24,4	563	19,3	-6	-1,1	-0,06
3	OTP bank	Угорщина	7857	17,6	540	14,6	145	26,9	1,85
4	Banka Comerciala Romana (1999)	Румунія	6045	13,6	499	12,1	96	19,2	1,59
5	Nova Ljubljanska Banka	Словенія	5093	11,4	429	11,9	41	9,6	0,81
	Велика п’ятірка, всього		44521	100,0	2474	18,0	322	13,0	0,72

*Джерело: “Euromoney”, June, 2001, p. 150-169.

Аналіз табл. 4 свідчить про низький мультиплікатор капіталу (equity multiplier = total assets/equity) = 4,2 в середньому по групі, що притаманний банкам країн колишнього СРСР, який значно відстає від аналогічних показників західно- та східноєвропейських банків.

Таблиця 4

Найбільші банки країн СНД та Балтії за 2000 р.

Місце	Банк	Країна	Загальні активи, млн. дол.	Частка у структурі загальних активів великої десяти, %	Власний капітал, млн. дол.	Мультиплікатор капіталу, %	Чистий прибуток, млн. дол.	Коефіцієнт ROE, %	Коефіцієнт ROA, %
1	2	3	4	5	6	7=4/6	8	9=8/6	10=8/4
1	Внешторгбанк	Росія	4414	46,7	1599	2,8	139	8,7	3,15
2	Ханзапанк груп	Естонія	2711	28,6	342	7,9	76	22,3	2,82
3	Парекс Банк	Латвія	864	9,1	78	11,1	16	20,5	1,85
4	Казкомерцбанк	Казахстан	852	9,0	119	7,2	28	23,5	3,29
5	Промінвестбанк	Україна	621	6,6	134	4,6	11	8,1	1,74
	Велика п'ятірка, всього		9462	100,0	2272	4,2	270	11,9	2,86

Прибутковість активів банківського бізнесу у державах СНД та Балтії (середній показник ROA=2,9 %) поки ще залишається більш високою, ніж у розглянутих раніше регіонах, що відповідає постулату прямої пропорційності прибутків та ризику. Віддача капіталу ROE відстає від показників європейських банків, і тримається на рівні біля 12 %.

Таблиця 5

Співвідношення показників регіональних п'ятірок банків за 2000 р. (п'ятірки СНД та Балтії = 1)

Місце	Регіон	Загальні активи, рази	Власний капітал, рази	Мультиплікатор капіталу, рази	Чистий прибуток, рази
1	Західна Європа	358,8	66,4	5,4	82,6
2	Центральна та Східна Європа	4,7	1,1	4,3	1,2
3	СНД та Балтія	1,0	1,0	1,0	1,0

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що нарощування капіталу банками країн СНД є життєво необхідним для їх конкурентоспроможності на європейському ринку. Ріст капіталу повинен одночасно супроводжуватись випереджаючим зростанням банківських активів, насамперед, тих, що приносять дохід.

Список літератури

1. Епишева И. Транснациональные банки: новые возможности для бизнеса в России // Банковское дело. – 2001. – № 7. – С. 27-31.
2. Підсумки діяльності комерційних банків України за 2000 рік // Вісник НБУ. – 2001. – № 3. – С. 2-19.
3. Europeans infiltrate ranks of world's biggest bank. Bank Atlas // Euromoney. – June 2001. – p. 140-170.

Прозоров, Ю.В. Аналіз розподілу провідних банків Європи у 2001 році [Текст] / Ю.В. Прозоров // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2002. - Т. 5. - С. 140-145.